

口語体 vs. 文語体

ビルマ語の口語体と文語体とは、使われる小辞の形式にかなり違いが見られる。ここでは、文法テキストの学習項目毎にこれら2つのスタイル間の小辞の対応関係を見る。また、2つのスタイルの間の語彙的相違や、2つのスタイルがどのような場面で使い分けられるかについても学習する。

文をつくる小辞(「文の構造の要」)

口語体	-တယ်	-မယ်	-ပြီ	(မ-)-ဘူး	-ဝ	(မ-)-နဲ့
文語体	-သည် -၏	-မည် -အံ့	-ပြီ	(မ-)-ဝ	-ဝ	(မ-)-နှင့်

ရန်ကုန်မြို့သည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်။
 အလောင်းမင်းတရားကြီးသည် သံလျင်မြို့ကို တိုက်ခိုက်၏။
 မနက်ဖြန် ဂျပန်အရိုးကောက်အဖွဲ့ ရောက်လာပါမည်။
 (၂၀၀၀)ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ၌ လူဦးရေ သန်းပေါင်း(၆၅၀၀) ရှိအံ့။
 ရုရှာပြည်၌ကား ထန်းပင် မပေါက်(ပါ)။
 အနှောင့်အယှက် မဖြစ်ပါနှင့်။

名詞化節をつくる小辞など・引用を表す小辞(「動詞をとりまく要素」)

口語体	-တာ၊-မှာ	-တာ၊-မှာ(ကို)	ဆိုတာ	-ဖို့	-လို့
	主語	対象の補語			
文語体	-သည်၊-မည်မှာ	-သည်၊-မည်ကို	ဟူသည်၊မည်သည်	-ရန်	-ဟု -ဟူ၍

သူ ဂျပန်ပြည်သို့ ရောက်ဘူးသည်မှာ သေချာသည်။
 မောင်မောင် လာမည်ကို မည်သူမျှ မသိ။
 (အ-အိုင်-ဒီ-အက်စ်)ရောဂါ ကာကွယ်ရန် မလိုပဲ ဆေး မထိုးနှင့်။
 အလှူ ဟူသည်ကား မင်းတို့၏ အကျင့်ပင် ဖြစ်၏။(ဝေဿန္တရာဇာတ်)
 မောင်မောင် လာမည်ဟု မထင်နှင့်။

名詞修飾節をつくる小辞(「名詞をとりまく要素」)

口語体	-တဲ့	-မယ့်	ဆိုတဲ့
文語体	-သည့် -သော	-မည့်	ဟူသော၊မည်သော

သွားနေသော မီးရထား၊ ဦးစံရှား ဟူသော အမည်ကိုမှကား ကြားဖူးသည်။

တဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အချို့သော ကျောင်းသားများ များစွာသော ပရိသတ်၊
 ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့။

従属節をつくる小辞など(「動詞をとりまく要素」)

口語体	-ပြီး		-လို့		-တော့		-ပေမယ့်
	しながら	して					
文語体	-ကာ	-၍	-၍	-ရကား	-သော်	-သော်လည်း	-စေကာ(မူ)
口語体	-ရင်		(မ-)-ခင်		VV-ချင်း		-ရက်(နဲ့)
文語体	-လျှင်	-ပါက	(မ-)-မိ		V-လျှင်V-ခြင်း		-လျက်(နှင့်)
口語体	-တာနဲ့၊-လို့		-တာကြောင့်၊-လို့		-တဲ့အတွက်၊-လို့		-ဖို့(အတွက်)
文語体	-သည်နှင့်		-သောကြောင့်		-သဖြင့်	-သောအားဖြင့်	-အံ့သောငှါ

ဖိုးသာအောင်သည် သီချင်း တကြော်ကြော် ဆိုကာ လယ် ထွန်နေသည်။
 လူဆိုးများကို ရဲအဖွဲ့က ဖမ်းဆီးကာ ရဲစခန်းသို့ ခေါ်ဆောင်သွားသည်။
 နေသည် အရှေ့မှ ထွက်၍ အနောက်သို့ ဝင်၏။
 ကျွန်တော် စာမေးပွဲ အောင်၍ တစ်အိမ်လုံး ဝမ်းသာကြကုန်၏။
 ဒီအချက်သည် အလွန် အရေးကြီးရကား ကောင်းကောင်း နှလုံးသွင်းထားသင့်သည်။
 ခေါင်း ကိုက်သော် ဤဆေးကို မှီဝဲ။
 အလုပ်တာဝန် များသော်လည်း သူသည် မညည်းညူပေ။
 သွားခွင့် ရနိုင်လျှင် ချင်းပြည်နယ်သို့ ရောက်လိုပါသည်။
 ယာဉ်စည်းကမ်းကို မလိုက်နာပါက ဒဏ်ငွေ ပေးရမည်။
 မိုးအများ ရွာသောကြောင့် နတ်မောက်လမ်းအနီးတဝိုက်တွင် လမ်း လျှောက်၍ မရပါ။
 မိုး မှန်မှန် ရွာသဖြင့် သီးနှံ ပို၍ ထွက်သည်။

格句をつくる小辞(「動詞をとりまく要素」「名詞をとりまく要素」)

口語体	-ကို		-မှာ		-နဲ့		-က	-ဟာ	-ရဲ့
	対象	対象 (人)	着点	位置	相手・随伴物	道具・原因	起点	動作者	
文語体	-ကို	-အား	-သို့	-မှာ	-၌	-နှင့်	-ဖြင့်	-မှ	-က
								-သည်	-၏

ဧရာဝတီမြစ်သည် မြောက်ဘက်မှ တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းသည်။
 ပုပ္ဖားတောင်သည် ကျောက်ပန်းတောင်းမြို့အနီး၌ ရှိသည်။
 မောင်မောင်သည် မောင်ဘနှင့် ရင်းနှီးသည်။
 စပျစ်သီးအချို့သည် ချဉ်သည်။ အချို့မှာ ချိုသည်။
 ဒေါ်စိန်က မဖြူအား ထမိတ်ထည်ကို ပေးသည်။
 မောင်မောင် မမအား ရိုက်သည်မှာ သေချာသည်။
 သူကဲ့သို့ မြန်မာစာ တတ်သည်မှာ အလွန် ချီးကျူးဖွယ် ကောင်းပါသည်။
 (ကဲ့သို့ = 口語の -လို့)

指示名詞とその応用表現(「特殊な意味を持つ名詞(句)」「名詞をとりまく要素」)

口語体	ဒီဒါ	အဲဒီအဲဒါ	ဟို၊ဟိုဟာ	ဘယ်၊ဘာ	ဘယ်သူ	
文語体	ဤ	ယင်း၊၎င်း၊ထို	ထို	မည်သည်၊အဘယ်	မည်သူ၊အဘယ်သူ	
口語体	ဒီလို	အဲဒီလို	ဘယ်လို	ဒီလောက်	အဲဒီလောက်	ဘယ်လောက်
文語体	ဤ(ကဲ့)သို့	ထို(ကဲ့)သို့၊ ယင်း(ကဲ့)သို့	မည်(ကဲ့)သို့၊ အဘယ်(ကဲ့)သို့	ဤမျှ	ထိုမျှ၊ ယင်းမျှ	မည်မျှ၊ အဘယ်မျှ

ထိုတောင်၌ ကျား ပေါ၏။ သူတို့ ရန်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းကား အဘယ်နည်း။
 အဘယ်စာအုပ်ကို ဝယ်မည်နည်း။ မည်သည်ကို သင် စားလိုသနည်း။
 မည်သည့်မုန့်ကို သင် စားလိုသနည်း။ ထိုသို့ သွားလျှင် သတိဝီရိယ ရှိပါ။
 ယင်းသို့ ချက်ကြည့်သည်။ မောင်မောင်တို့သည် အဘယ်သို့ သွားကြလေကုန်သနည်း။
 မည်သို့သော စာပေကို ဖတ်သင့်သနည်း။ ဤသရက်သီးသည် မည်မျှ ချိုသနည်း။

話し手のモードを表す小辞

口語体	-လာ:	V-မလာ:	မ-V-ဘူးလာ:	-လဲ	V-မလဲ
文語体	-လော	V-မည်လော	မ-V-သလော	-နည်း	V-မည်နည်း၊V-အံ့နည်း
口語体	-ပါကလာ:	(肯定の願望文の後に)	-ဝဲ	V-တာဝဲ	
文語体	-ပါတကား	-လော့	-တည်း	V-သတည်း	

လူလော၊ နတ်လော။ ရှိသလော၊ မရှိသလော။ ဆက်ရက် မြင်လျှင် ယူမည်လော။(မဏိရတနာပုံ)
 ခုနစ်ဆယ့်ငါးကျပ်တန်ပါတကား။ အခန်းမှ ယခု ချက်ခြင်း ထွက်သွားလော့။
 အတော် ကြာမှ မောင်လူအေး ထိုတန်ဆောင်းမှ ထွက်လာခဲ့လေသတည်း။ (သိပ္ပံမောင်ဝ)

談話の流れを表す小辞

口語体	-တော့	-ကတော့	-သာ	-ဝဲ	-တောင်	-မှ (မ-V)
文語体	-မူ	-ကား	-သာ(လျှင်)	-ပင် -တည်း	-ပင်၊-ပင်လျှင်	-မျှ (မ-V)

မောင်အေးမူ မလာနိုင်ပါ။ ပေးကား ပေး၏။ မှ။ မိမိကိုယ့်ကိုသာလျှင် အားကိုးပါ။
 အဆိုပါလူကိုပင် ဥက္ကဋ္ဌ မြောက်ကြသည်။ ဖတ်ပင် မဖတ်အားပေ။
 အကယ်၍တည်း ဘာသာစကားသည် ယဉ်ကျေးမှု၏ အခြေခံတစ်ခု ဖြစ်သည်။
 ဤအလုပ် မအောင်မီ မည်သူနှင့်မျှ မပြောခဲ့ချေ။ (緬漢詞典)

その他

口語体	文語体
V-တုန်း	V-တုန်း၊ IV-ဆဲ၊ V-ဆဲဆဲ
V-စရာ	V-စရာ၊ IV-ဖွယ်(ရာ)၊ IV-ဘွယ်(ရာ)
VV etc. (副詞的名詞)	VV etc. IV-စွာ
V-ချင်	V-ချင်၊ IV-လို
V-ကြ	V-ကြ၊ IV-(ကြ)ကုန်
...-လဲ ~-လဲ	...-လည်း ~-လည်း၊ I...-လည်းကောင်း ~-လည်းကောင်း
...-ဖြစ်ဖြစ် ~ဖြစ်ဖြစ်	...-ဖြစ်စေ ~-ဖြစ်စေ

「文語用の」動詞

မှန်း-(C)推測する	+	ဆ-(C)同左	→	မှန်းဆ-(L)同左
ကပ်-(C)差し上げる	+	လှူ-(C/L)寄付する	→	ကပ်လှူ-(L)同左
တင်-(C)高所に上げる	+	မြှောက်-(L)同左	→	တင်မြှောက်-(L)任命する
ဖိတ်-(C)招待する	+	ကြား-告げる(複合語の中のみ)→		ဖိတ်ကြား-(L)招待する
မျှ-(C)つり合う	+	တ-?	→	မျှတ-(L)つり合う

※同じような語彙的相違は、名詞の場合にも見られる。

口語体と文語体の使用場面

		口語体	文語体
第 一 義 的 基 準	テキ スト なし	日常会話・電話 授業・講演・演説 (メモに基づく)	
	テ レ ビ 番 組	脚本の台詞 漫画の吹き出し	脚本のト書き 漫画の枠外のストーリー
	手 紙 ・ 小 説 等 の 地 の 文	手紙・小説等の会話部分 (“ ”の中) 手紙・小説等の地の文 (くだけた感じ)	手紙・小説等の地の文
	ラ ジ オ 番 組	ラジオ番組 (くだけた感じ)	ラジオ番組
			授業・講演・演説 (原稿のある)
			学校読本・試験・論文 公式報告・指令

付録：文語体—口語体 接続表現等対応表

※斜体部をミャンマー連邦教育省ビルマ語委員会編纂の辞書の配列に従い配列した。

文語体の形式	日本語訳	対応する口語体の形式
ထိုကြောင့်၊ ထို့ကြောင့် သို့ကြောင့် သို့ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသို့ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့်	「だから、それで」	ဒါကြောင့်
ယင်းသောခါ	「そのとき」	အဲဒီအခါ
သို့ဖြစ်စေကာမူ	「たとえそうでも」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရင်တောင်မှ
သို့တစေ	「たとえそうでも」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရင်တောင်မှ
ထိုမှတပါး	「ほかに、そのほか」	ဒီပြင်
သို့တပြီးကား ထိုသို့တပြီးကား ယင်းသို့တပြီးကား	「そうすると」	(အဲ)ဒီလိုဆိုတော့
ထိုသို့တမူကား	「そうだとしたら、そうすると」	ဒီလိုဆိုရင်၊ ဒီလိုဆိုတော့
သို့တမူလည်း	「たとえそうでも」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရင်တောင်မှ
ထို့အတူ ထို့နည်း(အ)တူ	「同じように」	အဲဒီနည်းအတိုင်း
သို့ကတည်း	「しかし、だが」	ဒါပေမယ့်
ထို့အတွက် သို့အတွက်	「そのために」	(အဲ)ဒီအတွက်
ထို့နောက် ထို့နောင်	「その後」	(အဲ)ဒီနောက်

ထို့နည်းနှင့်	「そのように」	(အဲ)ဒီလို
သို့နှင့်	「こうして、かくして」	ဒါနဲ့
သို့နယ်	「そのように」	(အဲ)ဒီလို
သို့ပေမယ့် သို့ပေမင့် သို့ပေသည့်	「しかし、だが」	ဒါပေမယ့်
ထို(အ)ပြင် ၊ ထို့ပြင် (တဝ) ၎င်းပြင်	「その他に、それから」	ဒီပြင်
သို့ဖြင့်	「こうして、かくして」	ဒါနဲ့
သို့မဟုတ် သို့တည်းမဟုတ်	「または、あるいは」	ဒါမှမဟုတ်
ထိုသို့မဟုတ်မူကား သို့တည်းမဟုတ်မူ၍ သို့မဟုတ်လျှင်	「そうでなければ」	ဒါမှမဟုတ်ရင်
သို့မှသာ(လျှင်)	「そうしてはじめて、 そうしてこそ」	ဒါမှ(ပဲ)
သို့ရာတွင်	「しかし、だが」	ဒါပေမယ့်
ထိုရော် ထိုရောအခါ	「その時」	အဲဒီအခါ
သို့ကလို့	「そのように」	(အဲ)ဒီလို
သို့ဖြစ်လင့်ကစား	「たとえそうでも」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရင်တောင်မှ
သို့စင်လျက် သို့ပါလျက် သို့ပါလျက်နှင့် သို့ပါကလျက်နှင့်	「そうでありながら、 にもかかわらず」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရက်နဲ့

သို့ပါဝင်လျက်(နှင့်) သို့ဖြစ်လျက် ထိုသို့ဖြစ်လျက်	「そうでありながら、 にもかかわらず」	(အဲ)ဒီလိုဖြစ်ရက်နဲ့
သို့ဖြစ်လျှင် ထိုသို့ဖြစ်လျှင်	「そうだとしたら」	(အဲ)ဒီလိုဆိုရင်
သို့သော် သို့သော်ငြားလည်း သို့သော်လည်း	「しかし、だが、けれども」	ဒါပေမယ့်
သို့ဖြစ်သော်	「そうすると」	(အဲ)ဒီလိုဆိုတော့
သို့ဖြစ်သော်ငြား သို့ဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့ဖြစ်သော်လည်း	「けれども」	ဒါပေမယ့်
သို့ပါ၍ သို့ဖြစ်၍ ထိုသို့ဖြစ်၍ ဤသို့ဖြစ်၍ ယင်းသို့ဖြစ်၍	「それで」	ဒါကြောင့်

この対応表をつくるにあたっての参考文献：

ビルマ連邦社会主義共和国教育省ビルマ語委員会(編) မြန်မာအဘိဓာန်(အကျဉ်းချုပ်) (『ビルマ語辞典』(簡約版)) , 5分冊, 1978-80.

ミャンマー連邦教育省ビルマ語委員会(編) မြန်မာအဘိဓာန် (『ビルマ語辞典』) , 1991.

ဦးဖေမောင်တင်(Pe Maung Tin) မြန်မာသဒ္ဒါ (Burmese Grammar), Burma Translation Society, Rangoon, 1952.

Myanmar-English Dictionary. edited by Myanmar Language Commission, Ministry of Education, Union of Myanmar, 1993.

北京大学東方語言文学系緬甸語教研室(編), 『緬漢詞典』. 商務印書館, 北京, 1990.

※なお、文語体—口語体の対応関係に関して、大阪外国語大学客員教授ဦးခင်အေး (U Khin Aye)先生より御教授を賜った。ここに厚く御礼申し上げます。